YURT SORUNLARI

Enflâsyon

Prof. Dr. Sadun AREN

oo0oo

Hayat Pahalılığı Karşısında İşçi Ücretleri

İbrahim TÜRK

oo0oo

Yatırımlar - Enflasyon

oo0oo

Yardım mı ?

oo0oo

Yardım - Emperyalizm

oo0oo

Petrol - Orta Doğu Kıbrıs

Tahir ÖNGÖR

oo0oo

Şubat 1966
Cilt I. Sayı 1

Aylık Dergi
125 Kuruş

Yurt Sorunları
aylık dergi

Sahibi
Hasan ÜNAL

Sorumlu Mes'ul Müdür
Ülkü MENGİLER

İdare Yeri
ÖNCÜ KİTAPEVİ
Babıâli Cad. No. 8
Cağaloğlu - İstanbul

Cilt I
Sayı 1
Şubat 1966
Fiatı 125 kuruş

Abone şartları ;

6 Aylık 7.50 TL.
12 Aylık 14.00 TL.

İlân şartları :

Arka kapak 400.—
Kapak içleri 300.—
Metin sayfaları 200.—

Basıldığı yer
ARI Kitabevi Matbaası
Tlf. : 22 92 72

Kapak düzeni
Ali KILIÇ

İLK SAYI İÇİN

Toplumumuz yüzlerce yıllık bir birikimin sonucu hızlı bir dönüşümün içine girdi. Toplumculuğun her gün biraz daha geliştiğini görüyoruz. Bu gelişimin itici gücü, halkın içinde gündelik demokratik toplumculuk savaşı yapan gene halktan kişiler. Bunlar en uç noktalarda, fabrikalarda, işyerlerinde, yolculukta, kahvehanelerde, okullarda, aile ve dost çevrelerinde bu bilinci yaymağa çalışıyorlar. Ama yayın pazarında kendilerine destek olabilecek, belirli konuları derli-toplu, bütün girdi çıktısıyla savunabilecek, gerektiğin zaman baş vurabilecekleri bir yayın organı yok. İşte YURT SORUNLARI bu boşluğu doldurmak amacında.

Bu noktadan hareket ederek :

— YURT SORUNLARI, Türkiye'nin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtuluş yollarını arama göreviyle kendini yükümlü sayar.

— Kurtuluş yolunu bulmayı ise, toplumumuzun ekonomik, sosyal ve siyasal yapısındaki **sorunları** *gün ışığına çıkarmakla olanaklı görür.*

— Türk toplumunun sorunlarına çözüm sağlamak, bu sorunların açık ve bilinir bir hale gelmesiyle mümkündür.

— YURT SORUNLARI, Türkiye'nin kurtuluşunu içtenlikle dileyen toplumcu kişilerin, soyut kuramlar yerine, somut sorunları inceleyip irdeleme olanağı sağlayacağına inanarak yayın hayatına atılır.

YURT SORUNLARI

ENFLASYON

Prof. Dr. Sadun AREN

I.

Enflasyon, cari fiat seviyesinde toplam talebin toplam arzdan fazla olması demektir. Halbuki arzın talebe daima eşit olması gerekir. Bu sebepten, fiatlar genel seviyesi, bu eşitliği sağlamak üzere, yükselmek zorundadır. Böylece enflasyon, fiatlar genel seviyesinin yükselmesi şeklinde belirir. Diğer bir deyimle enflasyonu bu en önemli yanına bakarak, fiatlar genel seviyesinin sürekli artışı olarak da tanımlamak mümkündür.

Bu konuda dikkat edilecek husus, fiat artışının sürekli olmasıdır. Fiatların bir defaya mahsus olarak yükselmesi ve bu seviyesinde denge bulması enflasyon sayılamaz.

Bazan, gelirlerin fiatlara paralel olarak artması halinde bir enflasyondan bahsedilemiyeceğini söyleyenlere rastlanır. Gerçi bu takdirde enflasyonun önemli bir mahzuru ortadan kalkmış olur ama, diğer mahsur ve etkileri de vam edeceğinden, bu hali de enflasyon saymakta zorunluluk vardır.

II.

Enflasyonun sebeblerini iki grup etrafında toplayabiliriz.

1. Masraf enflasyonu.

2. Talep enflasyonu.

Masraf enflasyonu, üretimin maliyet unsurlarının fiatlarının artması suretiyle olur. Hammadede, enerji ve özellikle işgücü fiatındaki artışlar bunun örnekleridir. Gerçekten, bu maliyet unsurlarının fiatlarındaki artışlar, elbette ki, mamullerin de fiatlarının artmasına sebep olurlar. Yukarıda belirtmiş olduğumuz üzere böyle bir fiat artışının enflasyon şeklini alabilmesi için süreklilik kazanması gerekir. Bu da, bir masraf unsurundaki fiat artışının diğer masraf unsurlarının fiatlarının artmasını da tahrik etmesi suretiyle olur. Gerçekten, örneğin bir malın yada üretim faktörünün artması, bu mal ya da üretim faktörü sahiplerinin gelirini arttırır. Buna karşı diğer fertler, nisbi durumlarını muhafaza edebilmek için, kendi ellerindeki mal ve faktörlerinin fiatını arttırırlar. Böylece fiat artışları yeni fiat artışlarını davet eder ve fiatlar genel seviyesi sürekli olarak yükselir. Bu olaya gelir çekişmesi adı verilir.

Talep eflasyonu ise tasarruflardan fazla yatırım yapılması suretiyle olur. Devlet bütçesinin açık vermesi ya da özel sektörün para hacminin gelişmesi yoluyla işlerini yürütmesi bu tip enflasyonun sebebleridir. Toplam talep bu suretle toplam arzdan fazla olunca fiatlar genel seviyesi de sürekli olarak yükselir. Talebin artması karşısında, çeşitli mal ve faktör fiatları farklı ölçülerde yükselir. Bu sebepten, yukarda değindiğimiz gelir çekişmesi burada da söz konusu olur ve enflasyonu şiddetlendirici bir rol oynar.

Başlangıç sebebi ne olursa olsun her enflasyonda bir gelir çekişmesi söz konusudur. Yani her sınıf üretici millî gelirlerden aldığı payı muhafaza etmek, ya da arttırmak için, kendi elindeki mal ve hizmetlerin fiatını yükseltmek ister. İşte bundan dolayı, enflasyon ekonomik olduğu kadar sosyal ve siyasal bir olaydır.

III.

Enflasyonun ekonomik ve sosyal hayat üzerinde çok çeşitli tesirleri vardır. Biz burada sadece gelir dağılımı ve ödemeler dengesi üzerindeki tesirlerini inceleyeceğiz.

Fiatların sürekli olarak artması gelirlerin para cinsinden ve sabit olan kimselerin zararına olur. Memurlar, işçiler, ve kira geliri alanlar bu gruba girerler. Bu kimselerin gelirleri yani, maaşlar, ücretler ve kiralar sözleşmelerle tespit edildiğinden, fiatlar genel seviyesindeki artışları izlemek üzere sık sık değiştirilemezler. Bu sebepten de, fiatların artışını bir gecikmeyle

izlerler. Ancak bu gruptaki insanlar arasında bazı farklılıklar olabilir. Özellikle bir kalkınma hamlesine bağlı olan enflasyonda, bazı hizmetlere karşı olan talep daha hızla artabilir. Bu takdirde fazla talep edilen hizmetlerin sahipleri ücretlerini kolaylıkla arttırabilirler. Örneğin, memleketimizde 1950'den sonraki devrede kalifiye işçilerin, mühendislerin ve İngilizce bilen kimselerin ücretlerinde fiatlardan daha hızlı bir artış olmuştur.

Kiralarda da, kontrole tabî olmak ve olmamak bakımından farklılıklar olabilir. Genel olarak eski binaların kiraları kontrole tabî olduğu halde yeni yapılan binaların kiraları serbesttir.

Genel olarak enflasyon devrelerinde iktisadî bakımdan pazarlık gücü yüksek olanlar kârlı, zayıf olanlar zararlı çıkarlar. Bundan dolayıdır ki, enflasyonu sosyal adaletle bağdaştırmaya imkân yoktur.

Enflasyonun alacaklıların aleyhine ve borçluların lehine olduğunu da gözden kaçırmamak gerekir. Borçluların daha çok iş adamları olduğu düşünülürse, enflasyonun bu sınıfın yararına işleyen bir olay olduğu ve bu sınıf elinde sermaye birikmesine yardım ettiği anlaşılır.

Enflasyonun ödemeler dengesi üzerindeki tesirlerine gelince : Bilindiği gibi, bir memleketin döviz kurları, yani parasının diğer memleketlerin paraları ile değişme oranları sık sık değiştirilmez. Aksine sabit tutulmaya çalışılır. Bu durumda, iç fiat seviyesinin yükselmesi ihracatı güçleştirip, ithalatı teşvik ederek ödemeler dengesinin açık vermesine sebep olur. Bu sebepten, enflasyon bir süre sonra devalüasyon yapılmasını, yani paranın dış değerinin düşürülmesini zorunlu kılar.

IV.

Memleketimizde 27 Mayıs 1960 Devrim hareketinden sonra oldukça istikrar kazanmış olan fiat seviyesi 1964 yılının sonlarından itibaren tekrar yükselmeye başlamıştır. Elimizdeki son bilgilere göre, bir yıldır ciddi bir enflasyonist süreç içinde bulunduğumuz anlaşılmaktadır. Gerçekten, toptan eşya fiyatları endeksinin Ocak - Kasım ortalaması bu yıl, geçen yıla göre % 8,9 oranında bir artış göstermiştir. Mukayese ortalamalar olarak değil de ay rakamları oranında yapılırsa artış oranının % 10'un üstünde olduğu anlaşılır.

Bu fiat artışının çeşitli nedenleri vardır. Bunların başlıcaları dış ticaret açığının azalması, toplu sözleşmelerle işçi ücretlerine bazı zamlar yapılmış olması, gümrük tarifelerinde yapılmış olan yükseltme ve paranın tedavül hızının artmış olmasıdır. Bu nedenlerin çoğu, devamlı nitelikte değildir. Bu sebepten, fiat artışlarının devam edeceği katiyetle söylenemez. Ancak, evvelce değindiğimiz gibi, gelir çekişmesi yoluyla, başlamış olan bir enflasyonun kendi kendini besleyecek gelişmesi de mümkündür.

Bu konuda olayların nasıl gelişeceğini, önümüzdeki aylarda hükümetin tutumundan anlayacağız. Hükümetin başlıca şu konularda nasıl davranacağı büyük bir önem taşımakta dır. Bütçenin ve daha geniş olarak kamu sektörünün açık vermesine müsaade edip etmemek, özel sektörü, aynı şekilde, açıktan banka kredileriyle destekleyip desteklememek, memur maaşlarına yapılacak zammın sebep olacağı mukabil zam talepleri karşısında direnip direnmemek, Bunlardan başka, 1966'da yapılacak ithalat miktarının dış ticaret açığında enflasyonu gemlemek ya da tahrik etmek bakımından büyük rolü olacaktır.

Küçük bir azınlığın haksız kazançlar kazanmasına sebep olan ve yalnız ekonomik değil fakat sosyal dengesizliği daha da arttırarak geniş halk tabakalarının daha da ezilmesi sonucunu veren enflasyonun mutlaka önlenmesi gerektir. Adalet Partisi iktidarının bunu önlemesi, ciddiyeti ve kabiliyeti kadar, halktan yana olup olmadığının da ölçüsü olacaktır.

Hayat Pahalılığı Karşısında İşçi Ücretleri

Yazan : İbrahim TÜRK

Kurt bir avlandığı yerde kırk yıl dolaşırmış, gene bir av bulurum umuduyla. Yurdumuzda hayatın pahalanmasından yararlananlar da enflasyoncu bir politikanın ekonomimizde uygulanması için, en az, 1960 yılından bu yana çaba göstermektedirler.

Tarım kesiminde topraklardan büyük yarar sağlayan toprak ağaları, saniyede fabrika sahipleri, ticarette tüccarlar ekonomimiz üzerindeki durgunluğun giderilmesi için enflasyoncu bir politikaya dönülmesini zorunlu gördüler. Onlara göre; bu durgun ekonomik hayat, üretimi azaltıyor yatırımların çoğalması na engel oluyor, işsizlik artıyor. Vatandaşlar iş bulamadan büyük kentlerin sokaklarında boşa dolaşıp duruyorlar. Bu ulusal emek gücü, değerlendirilemediği gibi hayat pahalılığı da alabildiğine sürüp gidiyor.

Ekonomik hayyattaki bu hal toplum düzeninde de geçimsizliklerin, sızlanmaların, yokluğun doğurduğu diğer kötülüklerin birer birer boy göstermelerine iyi bir ortam hazırlıyor. Bu hazırlanan ortamda da sermaye ve dolayısıyla sermayeci sınıf yavaş yavaş iflaslar, tasfiyeler yolu ile ortadan kalkıyor. Ulusal varlığımızı kemiren bu tutuma bir son vermeli, özel yatımların önündeki engelleri ortadan kaldırmalı, bol kredilerin verilmesi sağlanmalı, para miktarının çoğaltılması yoluna gidilmelidir. Tüm bunların sonucu olarak fiatların yükselmelerinden korkmamalıdır. Fiatlar yükseldiği zaman ücretler de yükseleceği için bundan zarar gören kimse bulunmayacaktır.

Ekonomik hayattaki bu durum çalışan insan kitleleri ile işverenleri aynı düzeyde birleştirdi. Sanayicinin, tüccarın, toprak ağasının düşünceleri görünürdeki olaylar ve de uygulanan ekonomik politika tarafından doğrulanmış gibi göründü. 1953 yılından 1960 değin uygulan enflasyoncu politika, kısa süre içinde, çalışan insan kitleleri üzerinde az da olsa olumlu etkide bulunduğu için, aranan bir politika oldu. Bu politikayı uygulayan kimseler de işçi ve köylü kitleleri arasında büyük bir güven sağlamış oluyorlardı. «Devri saadet» özlemi içine itilen işçi ve köylüler oy sandıkları başında, «biz sermayeyi koruyucu özel sektörden yanayız» diyenlerin seslerini duyamadan enflasyoncu politika taraftarlarını iktidara getirdiler.

Bundan böyle işler açılacak, üretim ve yatırım yoğunluğu artacak, işsizler iş bulacak ve ulusal kalkınma da sağlanmış olacaktır. Umut bu.

Ama işçilerin hayal kırıklığına uğramaları pek de gecikmiyecek. Başlangıçta ücret artımında görülen değişmeler bir süre sonra, fiat artışlarının arkasından yetişemeyecek kadar ağır olacaktır. Fiatlar arttıkça, bundan elinde malları bulunanlar yarar, ücretleri ile geçinenler de zarar görecekler. Zamanla üretim mallarını ellerinde tutanlar gittikçe zenginleşirken işçiler, ırgatlar, memurlar ve öteki dar gelirliler daha da yoksulluğa düşecekler.

Enflasyoncu bir politika, özellikle az gelişmiş memleketlerde kalkınmanın sağlanması için değil, siyasi iktidarla birlikte ekonomik hayatı ellerinde tutanların daha varlıklı olmaları için başvurulan bir davranıştır. Ulusal kalkınmanın amacı olan, ekonomik ve toplumsal yapıyı değiştirme iktidarların yararlarına olmadığı meydanda. Büyük köklü dönüşümleri yapmayı çıkarlarının karşısında gören siyasi iktidarlar, yüzeyde bazı değişimlerle halk kitlelerini avutmaya çalışmaktadırlar. 1950 yılında iktidarı ele geçirenler de aynı yolu tutmuşlardı.

Tablo I

İş Kolları	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962
Tarımla ilgili işler	—	—	662	810	956	1156	1100	1250 krş.
Kömür madenciliği	537	647	766	844	1010	1086	1177	1354 »
Madencilik	492	641	688	808	991	1090	1262	1202 »
Taş kil ve kum	781	689	816	990	1212	1276	1273	1287 »
Diğer madenler	559	597	718	810	977	1063	1092	1158 »
Gıda Mad. sanayii	671	778	883	981	1229	1385	1392	1376 »
Dokuma sanayii	677	672	904	1155	1263	1342	1453	1455 »
Metal esas sanayii	840	896	1085	1167	1589	1770	1874	1972 »
Metal eşya yapımı	933	1232	1220	1436	1962	1811	1839	1914 »
Makine yapımı	874	984	1020	1194	1465	1601	1821	2088 »
Kauçuk sanayii	721	869	1066	1261	1381	1493	1550	1573 »

Onların uyguladıkları enflasyoncu politikadan ulusal kalkınma yerine, 22 milyarın üzerinde devlet borcu doğmuştur.

Enflasyonun işçiler üzerindeki etkilerine ilişik bir örnek, çeşitli iş kollarında yıllara göre ortalama işçi ücretleri :

Yukarıdaki iş kollarında çalışan işçilerin ortalama günlük ücretlerinde bir artış olduğu saklanamaz. Yaklaşık olarak, 1,8-22,5 katında bir artış bu. Ama bu artış karşısında işçilerin topluma kazandırdıkları, ulusal gelire kattıklarını da bir kere gözlerimizin önüne sermeliyiz. Bu artışların gerçek değerini verebilmek için hayat pahalılığını da ücretlerdeki artışlarla yanyana getirmeliyiz.

Sanayii kolunda çalışan işçilerimiz ulusal gelirimizi 1948-62 yıllarında 2.5 milyardan 7.5 milyara yükselterek üç kat artmayı sağladılar. (*) Görüldüğü gibi işçilerin ücretleri yarattıkları ulusal gelir oranında artırılmadı. İşçiye verimi artırması oranında ödenmeyen bu ücretlerin yatırımlara harcandığı da ileri sürülemez. Bu gelir artışının büyük bir kısmı lüks ve israf içinde kişisel harcamalara tüketilmiştir.

Durum böyle olmasa bile enflasyoncu politikanın işçi ücretlerini sağ elle çoğaltırken sol elle yoğalttığını görüyoruz. Sermayenin belli ellerde toplanması kuralı bütün çıplaklığı ile şu örnekde görülüyor.

İstanbul'da 1955-1961 yıllarında bazı yiyecek ve diğer giderlerin fiat artışlari :

Görülüyor ki, işçinin ücretindeki artıştan daha çoğunu un fabrikatörü, zahire tücccarı, havvan tüccarı, ev kiracısı işçinin elinden geri almaktadır.

Tüm bu ücret artışlarının altında yatan oyunların farkına varamayan işçi ve öteki çalışanlar, her seferinde bu kendi çıkarlarına uymayan artışlara ve onun yapıcılarına oylarını verdiler. Eğer bu enflasyoncu politikanın yavaşlatılması yoluna gidilmeseydi tüm emekçiler kendilerine oynanan oyunu anlayacaklardı.

Fiat artışları ile ücret artışlarının dengesizliği tam anlaşılmak üzereyken işin durdurulması, arada geçen zamanın eski acıları unutturması, başlangıçta ücret artışlarının kısa süre içinde yarattığı rahatlık işçilerimiz, köylülerimiz ve hizmetlilerimizce özlenen bir «devri saadet» olmuştur.

Bu kez başlamakta olan enflasyoncu politika tüm emekçiler üzerinde etkilerini gösterinceye dek sokaktaki adamın iktidara karşı olacağı beklenemez. Ne var ki, bu kez, emekçiler kısa zamanda, enflasyoncu politikanın kendilerinden yana olmadığını anlayacaklar. 1950-1960 yıllarının uyutucu koşullarının yerini uyarıcı koşullar almıştır. Parlamentonun, basının, gençliğin, üniversitenin, İşçi sendikalarının, bir yerde ordunun, enflasyoncu

politikanın sürüp gitmesine izin vermeyecekleri besbelli.

Yüzeyde yapılacak değişiklikerle hükümet edilmesi yerine, konacak ekonomik ve toplumsal yapıda yapılacak değişikliklerin yapılmasını baskı gurupları zorlayacaktır. Sermayeden yana olduklarını söyleye söyleye emekçilerin oylarını alanlar, seçim dönemi daha yarılanmadan büyük bir uyanışla karşılaştıkları zaman pek şaşkına dönecekler.

Tablo II

Yiyecekler	1955	1961	Öteki maddeler	1955	1961
Ekmek	33	75 Kg/Kş.	Odun (Kg)	7	18
Pirinç	134	390	Sömikok (ton)	6900	15700
Bulgur	66	154	Erkek elbisesi	6817	17500
Kuru fasulya	109	295	Doktor (Prat)	750	1500
Toz şeker	153	275	Ev kirası (iki oda		
Tuz	55	55	bir mutfak)	6575	20000 Kş.(*)
Koyun eti	375	747			
Zeytin tane.	178	432			
Süt	80	148			
Kaşar peyniri	571	1197			
Beyaz peynir	283	669			

1) İstatistik Yıllığı-1960-62 Yayın No: 460-Ankara 1964

3) Aylık İstatistik Bülteni, 1964 Ankara

2) Türkiye Milli Geliri 1948, 1955-1961, Yayın No : 439

Yatırımlar—Enflasyon

Fiatlar genel seviyesinde olan sürekli artışlar iş adamlarının kârlarını arttırmaktadır. Şöyle ki : müteşebbis sınıf sattığı malların fiatlarını talebin elverdiği en yüksek seviyeye çabucak getirdiği halde, ücretliler gelirlerini ancak bir süre sonra (toplu sözleşme imzalanması, zam kanun tasarılarının hazırlanması süresi) gelirlerini arttırabilmektedir. Bu süre tamamen iş verenin kârını yükselten bir süredir ve kâr, kullanılan ücretli oranında daha da artmaktadır. Ayrıca enflasyon hızıyla orantılı olarak yükselen faiz hadleri de borçluların (iş adamlarının) yararınadır.

İş adamlarının bu yollardan sağladıkları kârların yatırım fonlarına ne derece etkisi vardır? Başlangıçta yatırımlar bir ölçüde artacaktır. Ancak, bu yatırımlar kısa vadeli olmak zorundadır. Çünkü fiatlar genel seviyesindeki sürekli artış ekonominin geleceğine güvensizlik vermektedir. Bundan başka, yukarda anlatıldığı gibi, enflasyon, geliri, dar gelirlilerden, zenginlere aktardığı için piyasada alıcı olarak ancak bu çok gelirliler vardır. Bunlar temel ihtiyaçlarını önceden bol bol karşıladıklarından tek ihtiyaçları lükstür. Dolayısıyla da yatırımlar lüks mallar üretimine aktarılacaktır. Ancak, ekonomileri engellenmiş ülkelerde lüks mallar piyasası da yeteri kadar geniş değildir. Bu nedenle yatırımlar gayrı menkul ve bunun gibi, bir kaç kısır sahaya yönelecektir. Böylece, yatırımları arttıracak gibi görülen enflasyon, tam tersine yatırımları körleştirecek ve kısırlaştıracaktır.

Tablo III

Ülkeler	Enflâsyonun hızı	Adam başına gelir artışı
	o/o	%
İSTİKRARLI ÜLKELER	2	2
Filipinler	—	3
Seylân	1	—
Pakistan	1	—
Guatemala	1	2
Suriye	1	2
Burma	2	4
Malaya	2	—
Hindistan	2	1
Ekvator	2	2
Venezüella	2	5
Honduras	3	—
Salvador	4	2
HAFİF ENFLASYONLU ÜLKELER	7	2
Tayland	5	1
İzlanda	7	2
Kolombiya	8	2
Peru	9	1
KUVVETLİ ENFLASYONLU ÜLKELER	35	2
Brezilya	20	2
Endonezya	22	3
Paraguay	32	3
Şili	33	—
Kore	66	1

Kalkınma - Enflasyon

Çeşitli ülkelerde yapılan incelemeler enflasyonun kalkınmayı hızlnndırmadığını, hatta ; şiddetli enflasyonların milli gelirdeki artışları düşürdüğünü göstermektedir. Tablo III te görüldüğü gibi şiddetli enflasyonist ekonomiler kalkınma hızları en düşük olanlardır. Şili ise kalkınma hızı, % 33 enflasyon hızına karşı sıfır. dır. Şüphesiz kalkınma hızına tek etken enflasyon değildir. Bu ülkelerin hepsi hemen hemen sömürülen ülkelerdir. Ancak sömürülen ülkelerin ekonomilerinin şiddetli enflasyon içinde olmaları da. bir rastlantı değildir. Millî kaynakları, emperyalizm tarafından yağma edilen bu ülkelerde milli gelir artışının nüfusu karşılayamaması normaldir. Ve enflasyon bunun doğul sonucudur.

Kalkınmanın enflasyonu durduracağı bir gerçektir. Kalkınma milli gelirdeki artışın so-

nucu olduğuna göre, milli gelirdeki artış fazla olan talebi karşılayacağından, fiatlar; safi milli gelir artış hızı (Nüfus artışı çıkarıldıktan sonra) ile düşürecektir. Açıkça görülüyor ki kalkınma ile enflasyon çelişki halindedir.

1950-1966' da Türkiye

Tablo IV

	Millî gelir artışı % olarak	Tarımsal üretim artışı % olarak	Fiat artışı % olarak	Para arzı artışı % olarak
1951	15	20	0	25
1952	8	6	6	20
1953	12	9	4	23
1954	-9	-20	12	13
1955	12	9	11	26
1956	7	9	13	27
1957	5	2.5	11	28
1958	4	0	15	8
1959	4	6	20	17
1960	2	6	6	6
1961	0	-6	3	8
1962	6	5.6	3.8	9
1963	7.4	7.4	6.5	11
1964	3.4	-1.6	0.7	15

Tablo IV. 1950-1964 yıllarındaki Türkiye'nin milli gelir artışı, tarım ürünleri artışı, fiatlar genel seviyesindeki artışı ve para arzındaki artışları vermektedir. Tabloda görüldüğü gibi, 1950 yılından itibaren piyasaya büyük miktarlarda para sürülmüştür. 1953 yılına kadar devam eden bu para arzı, o yıllardaki tarım ürünlerinin artış hızının yüksekliği ile (iklimin çok uygun olmasından) karşılanmış ve fiatlar da büyük yükselme olmamıştır. Bu durum o güne kadar kapalı köy ekonomisinde bulunan Anadolu köylülerini pazar ekonomisine getirmiştir. (Yumurta ile tuzu, buğdayla basmayı değiştiren köylü malını pazarda parayla satmış, tuzunu ve basmasını alıp köyüne gitmiştir. Yani, ilk defa Anadolu köylüsünün cebine para girip çıkmaya başlamıştır. 1954'de halkın Demokrat Partiye artan ilgisinin kökü burada olsa gerektir.) Ancak, geçici olan bu canlılık milli geliri arttırma yeteneğine sahip değildir. Çünkü, yatırımlar üretim araçları üretimi yerine hafif sanayiye ya da yol bina v.s. yerlere olmuştur. (Ağır sanayie yatırım yapılmamasının temel nedeni de başta Marshall yardımı olmak üzere bunu takip eden dış yardımlardır. Bu yardımlar, elbetteki, yurdumuzu üretici olmaktan çok pazar olmak yoluna iteceklerdi ve de itmişlerdir.)

Başlangıçta para basmak yoluyla kamu gelirlerini arttırmak mümkün olmuştur. Enflasyon iyice ilerledikten sonra para miktarındaki artışlarla sağlanabilecek net satın alma gücü (her şeyin fiatını kısa bir sürede ve aynı oranda arrtıracağından) gittikçe düşecektir. Hükümetin satın alacağı insan gücü (memur ve işçi) ve malzeme fiatları da enflasyona paralel olarak artacağından hükümetin toplam satın alma gücü azalacaktır. Kısaca, enflasyon yoluyla kaynak yaratılması sonuç olarak mümkün değildir. Nitekim 1954'de tarım ürünlerindeki % 20 düşüş millî gelirde % 9 bir düşmeyi doğurmuş ve fiatlar genel seviyesindeki artış % 4'den % 12'ye fırlamış ve enflasyon belirgin bir hale gelmiştir. 1955'de durumu dengelemek için piyasaya sürülen para ise sadece enflasyonun sürekliliğini sağlamıştır. Üretim önce gerilemiş sonra da duraklamıştır. Bu durum hemen siyasal hayatı etkilemiş ve 1957'de iktidar eski çoğunluğunu muhafaza edememiştir. 1954-1960 döneminde enflasyona karşı alınan tedbirler olumsuz olmuştur.

Alınan Tedbirler :

1— Kamu sektöründe fiatları aynı seviyede tutmak,

2— Özel sektör fiatlarını millî korunma kanunu ile kontrol altına almak,

3— Kiraları sabit tutmak.

Kamu sektöründe fiatlar aynı seviyede tutulabilse de bu kamu sektör açıklarını arttıracağından enflasyonu hızlandıracaktır.

Millî korunma kanunu ise ufak karaborsacılarla uğraşmış, büyükleri serbest bırakmıştır. Hattâ büyük vurguncular hükümetle ya da yakın çevreleri ile işbirliği bile yapmışlardır. (Her mahallede milyoner yetiştirme).

Kiraları sabit tutmak da mümkün olmamıştır.

1960'da Millî Birlik Hükümeti yatırımları tahkikat gerçekçesiyle durdurmuş ayrıca piyasaya Hürriyet tahvilleri sürerek para arzını kesmiştir. Uzun dönemde temel yurt sorunlarını çözmeye çaba gösteren Milli Birlik

Tablo V

MADDELER	1965 deki Fiatlar	1966 da Durum
Vita	5.20	5,90
Zeytinyağı Kristal	6.55	7,25
Zeytinyağı Komili	6.20	7,00
Makarna açık	1.90	2,10
Makarna kapalı	2.70	3,000
Mercimek	1.10	2,50
Konserveler (tanınmamış)	3.25	3,55
Konserveler (tanınmamış)	4.00	5,50
Sabun (yeşil)	2,20	2,60
Sabun (beyaz)	3,85	5,10
Kuru fasulya	2,60	1,80
Un (çuvalla)	72,00	88,00
Yumurta	0,30	0,40
Sana	0,75	0,90
Pastörize süt	0,90	1,00
Yoğurt (cam)	1,00	1,25
Tereyağ	9,00	16,00
— SEBZELER —		
Soğan	25—50	110—120
Havuç	20—50	50—80
Ispanak	50—100	50—130
Kıvırcık salata	10—50	20—70
Lâhana (Kg.)	5—20	25—50
Pırasa (Kg.)	30—50	40—70
Pazı (Kg.)	20—80	40—100
Patates	45—70	50—80
Yeşil soğan	50—100	50—200
Siyah turp	20—70	40—60
Yer elması	55—70	50—80
	660	1080

Hükümeti, kısa dönemde iş hacminin küçülmesine (dolayısıyla işsizliğin artmasına) sebebiyet vermiştir.

1961'de para arzındaki artış ise paranın dolaşım hızının yüksekliği ile dengelenmiş böylece önemli bir artış görülmemiştir.

Plânlı (plân yerine program sözcüğünü kullanmak daha doğru olurdu, çünkü plân, ancak sosyalist ekonominin temel unsuru olup ve orada geçerlidir. Biz plân sözcüğüne olan alışkınlık yüzünden burada da plân dedik.) ekonomi döneminde (nispeten az da olsa) fiat yükselmeleri plânın çelmelenmesi yüzünden önlenememiştir. Bunlar ; yatırımlar için gerekli tasarrufun sağlanamaması ve iş adamlarının tatlı kâr dönemine girmekte israr etmiş olmalarıdır.

Burs-Kredi-Enflâsyon :

Memleket ekonomisinde büyük bir yeri olmamakla birlikte fiat yükselmelerinin ağırlığını en çok duyan gruplardan biri de Burslu ve Kredili üniversite öğrencileridir. Yıllardır hep aynı miktar burs veya kredi ile geçinmek zorundadırlar. Başlangıçta zaten minimum tutulan bu miktar (250 T.L.) bugün bir öğrencinin ancak 20 günlük geçimini sağlayabilir. Örneğin 1962 yılında ihdas olunan öğrenci kredileri, bugüne değin fiatlar genel seviyesinde % 30 (yaklaşık) artışa karşın halâ sabit tutulmaktadır. Kredi yoluyla öğrenim yapma

olanağının kısıtlanması ve de özel okulların açılmasıyla, üniversite öğreniminin çok gelirli bir azınlığın tekeline verilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu ise iktidarın ekonomik sisteminin mutlu azınlığa öğrenim alanında da yatkınlığını gösteren bir örnektir. Üniversitede bulunan dar gelirli öğrencilerden istenilenin alınması için önce onlara gerekli koşulların sağlanması zorunluluktur. Ancak iktidarın enflasyonist tutumu içinde bu "gerekli koşuların sağlanamıyacağı,, da bir gerçektir.

Sonuç :

Önümüzdeki aylarda fiat artışları daha da hızlanınca, Lâtin Amerika Ülkelerinde enflasyonun helezonlaşmasında büyük payı olan sosyal çatışma başlayacaktır. İşçi ve ücretli kitlelerinin gıda maddeleri fiatlarındaki hızlı artışlar karşısında ücretlerinin arttırılmasını sağlamak yolunda direnmelerine şahit olacağız. Bu, artan grevler : ve artan sınıf çatışması demektir. Tarım kesimindeki faktör sahipleri, yani arazi sahipleri besin maddelerindeki artışın nüfusun artışının altında kalması olayından dönüm başına gerçek gelirlerini arttırarak çıkarlanacaktır. Fakat bu gelir artışından dikkate değer bir vergi ödemeyeceklerdir. Ayrıca tüccar ya da üreticilerin de hiç değilse fiat artışları başlarken ve hızlanırken gelirleri artacaktır. İşçiler ise hayat pahalılığındaki bu artış karşısında ücretlerinin arttırılmasını, besin maddesi ifadesiyle satın alma güçlerinin korunmasını isteyeceklerdir. Patronlar işçi ücretlerinin artmasını önce ellerinden geldiği kadar geciktirmek, böylece enflasyonun servet aktarıcı etkisinden yararlanmak isteyeceklerdir. Ücretlere zam yapmak zorunda kaldıktan sonra da bunu fiatlara aktarmak isteyeceklerdir. Bütün bunların Türkiye için anlamı daha büyük sosyal çatışmalar ve daha geniş ölçüde bir sınıf bilinçlenmesidir.

Kaynak: Doç. Kenan Bulutoğlu *Cumhuriyet Gazetesi :*

Yardım mı?

Dış yardım bir hayırseverlik midir?

Kapitalist ülkelerin geri bırakılmış ülkelere yaptıkları kredi yardımları, gıda yardımları, yabancı sermaye yatırımları ve benzeri davranışlar yardım gören ülkelerin kalkınmasını mı amaçlamaktır?

HAYIR:

Bunun böyle olmadığının örneklerini bu sayfalarda sürekli olarak ortaya koymağa çalışacağız. Örnekleri bulabildiğimiz kadar TÜRKİYE'DEN seçeceğiz. Buyrun en basitlerinden iki örnek:

ÖRNEK I

"AID yolu ile yapılacak ithalâta ait yönetmelik"ten:

Madde 18— A- PA'lar ve AID program ikraz anlaşmaları dahilinde yapılacak ithalât menşe ve kaynak bakımından yalnız A. B. D. olacaktır.

Madde 19— Arnavutluk, Bulgaristan, Kominist Çin, Kuzey Kore, Çekoslavakya, Doğu Almanya, Macaristan, Polonya, Romanya, Küba, Danzig, Kuzey Vietnam, Dış Moğalistan Estonya ve Rusya'ya ait veya bu memleketler tarafından işletilen veyahutta bu memleketlerin kontrolü altında bulunan deniz, kara ve hava vasıtaları ile nakliyat yapılmaz ve bunların mal ve navlun bedelleri hiç bir şekilde ödenmez.

AID yoluyla yapılacak ithalâtta:

1— PA'lar ve AID program ikraz Anlaşmalarına müsteniden yapılacak her nevî nakliyat (dökme mal ve tanker nakliyatı dahil) yalnız A. B. D. veya Türk gemileriyle yapılır.

Ancak A. B. D. veya Türk gemisi bulunmadığının sevkiyattan önce Merkez Bankasına tesviki şartıyla nakliyat diğer bir memleket gemileriyle yapılabilir.

2— PA'lara veya AID Program İkraz Anlaşmalarına müstenit her türlü gemi ve uçak kira (Charter) mukavelelerin (tek sefer, müteşelsil sefer veya muayyen kira mukaveleleri) tetkik ve tasdik edilmek üzere yüklemeden önce AID idaresine ibrazı şarttır. Aksi takdirde mal ve navlun bedeli ödenmez. Amerikan ve Türk gemisi dışındaki hür memleket gemileri kiralanmadan (Charter edilmeden) önce Türk gemisi bulunmadığının ayrıca yukardaki şekilde tevsiki lâzımdır." (T. C. Resmî Gazete, 12 193)

Bu şu demek. AID bize ihtiyacımız olan maddelerden bir bölümünü ithal edebilmemiz için borç veriyor. Bunu belli bir süre sonra yüzde şu kadar faizle geriye ödeyeceğiz. Ama bu arada bakın neler olacak; önce bu parayla yalnız Amerikan malları alabileceğiz. Pahalı da olsa. (İstatistik Umum Müdürlüğü 1959 yılı ilk 9 aylık dış ticaret istatistiklerine göre Amerika'nın bize sattığı ayni cins maddeler doğu blokunun bize sattıklarından ortalama %150 daha pahalıdır. Bak, *İkinci Kuvayi Milliyeciliğimiz.* H. K.) Sonra bunları Türk (üç - buçuk gemi buna yetmiyecek elbet) ve Amerikan, yoksa öbür kapitalist ülkelerin gemileriyle bir buçuk, iki misli pahalıya taşıtacağız. Bunun için bile AID den izin alacağız.

Başta Birleşik Amerika olmak üzere kapitalist on ülke, 1963 yılında, toplam olarak 90 milyon tonilâtoluk bir ticaret filosu kapasitesine sahipti: bu dünya ticaret filosunun üçte ikisine sahip olmak demektir.

... 1951 - 1961 arasında, "Conference du Fret"ye bağlı ulaştırma şirketleri ulaştırma tarifelerini yükseltmişlerdir; toplam artış %60 gibi yüksek bir orana erişmektedir. Bir tahmine göre, az gelişmiş ülkeler, emperyalist ülkeler her yıl 16 milyar lira ulaştırma bedeli ödenmektedirler. (Bak, *Emperlalizm nedir?* Fethi Naci).

Doğu blokunun gemileriyle taşıtmak tövbe yasak. Sonra bulaşır.

Özetleyelim: Bir yardım alıyoruz, bunu olduğu gibi geri ödeyeceğiz. Fazladan, faizini malları A. B. D. den almakla yiyeceğimiz kazığı, malları taşıtmada ödeyeceğimiz fazla navlunu vereceğiz. Biz aldığımızdan çok fazlasını geri verirken, Amerikan ekonomisine de gençlik aşısı yapmış olacağız.

ÖRNEK II

Gökçekaya Hidroelektrik santralının Kuzey Batı Anadulu'ya elektrik enerji nakil hatlarının proje ve inşaasını, Ankara ve İstanbul'dakiler de dahil olmak üzere ilgili trafo istasyonları ve tesisleri inşaasını ve bunlarla ilgili teçhizat, malzeme ve hizmetlerin iktisap ve ithali için; T. C. Etibank'la AID tarafından temsil edilen A. B. D. arasında 27 Ağustos 1965'de yapılan antlaşmadan:

AID % 3,5 faizli 7 690 000 dolar borç veriyor.

Madde III Ön şartlar

Kısım 3.1. Finansmandan önceki şartlar.

d) AID'ce şayanı kabul edilen bir firmayla projenin mühendislik hizmetleri konusunda yapılmış ve AID'ce tatminkâr bulunmuş bir mukavele yapıldığına dair delil,

e) AID'nin talep edebileceği diğer ilâve plânlar, vesikalar veya bilgiler.

Kısım 3.2.

d) 1965 Ocak ayında Ebasco Services İnç. firması tarafından tamamlanan muayyen istkşaf araştırmasında tavsiye edilen istikametlerde Türk elektrik endüstrisinin bir etüdü için mukaveleyi veya diğer arajmanlar konusunda delil veya AID'ce tatminkâr görülecek arajmanlar yönünde gelişme oldağunu belirten delil.

Madde V. Müteferrik

Kısım 5.2. Denizaşırı sevkiyat:

Borçlu bu antlaşma tahtında finanse edilip de denizaşırı sevk edilecek bütün malzemenin (Ambalajlı kuru malzeme gemileri, kuru hamule gemileri ve tankerler için ayrıca hesaplanan) brüt tonajının en az %50 sinin böyle gemiler A. B. D. bandıralı ticaret gemilerinin müsait ve makül nakliye ücretlerinden temin edildiği nisbetle A. B. C. bandıralı özel ticaret gemileriyle taşınmasını sağlayacaktır. (a) AID tarafından borçluya yazılı ihtarla AID'ce finanse edilen malzemeyi taşınmasının muvafık olmadığı bildirilen gemilerle taşınan veya (b) AID' nin muvafakatı olmaksızın AID finansmanlı malzemenin taşınması için kiralanmış herhangi bir gemiyle nakledilen malzeme bu andlaşma tahtında finanse edilemez.

Proje İkrazı Standart Hükümler Eki (NESA)

Madde 100. Satın almayla ilgili şartlar.

Kısım 100. 1. Satın alma kaynağı ve menşei AID yazılı olarak aksine muvafakat etmedikçe, ulaştırma hizmetleri ve deniz nakliye sigortası da dahil olmek üzere ikrazdan finanse edilmeye müstahak bütün maddelerin kaynağı ve menşei Birleşik Devletler'de olacaktır.

Madde 103. AID'nin Müeyyideleri.

Kısım 103. 2. Ödemelerin durdurulması, malların AID'ye devri.

d) Müstakriz veya kuruluşlarından herhangi biriyle Birleşik Devletler ve kuruluşlarının herhangi biri arasındaki herhangi bir antlaşmada ademi ifa hali olmuşsa,

AID kendi ihtiyarında olarak, (i) başkaca taahhüt mektubu vermekten imtina edebilir, verilmiş taahhüt mektupları bakiyelerini gayrı kabili rücu akreditifler dışında yapılan banka ödemeleriyle kullanılmamış kısımları ölçüsünde talik veya ilga edebilir, (iii) taahhüt mektupları tahtında olanlar hariç diğer ödemeleri yapmaktan imtina edebilir, (iu) AID'nin masrafında olmak üzere diğer mallar Müstakriz Memleketin dışında bir kaynakta bulunuyor ve teslim edilebilir durumda ise Müstakriz Memleketin limanlarına boşaltılmamışsa bu Antlaşma tahtında finanse edilen malların mülkiyenin AID'ye devrini yönetebilir. Bu Antlaşma tahtında finanse edilen malların satın alınması ve nakliyesi ile ilgili masraflar yapıldıkları ölçüde resülmalden tenzil edileceklerdir. (T. C. Resmi Gazete, 12 198)

Gene Özetleyelim :

1— Bir iş için Amerika'dan (76 900 000 T. L. borç alıyoruz ve bunu geri ödeyeceğiz.

2— Bu para için %3,5 faiz ödeyeceğiz.

3— Projenin mühendislik hizmetlerini AID nin BEYENDİĞİ bir firmaya vereceğiz. Kaça olursa. (Bir örnek verelim, Ergani Bakır İşletmelerinden. İşletme tevsi teklifi yapar, Genel Müdürlük karar verir. Dış finansman kredi olarak, Beynelmilel İthalat-İhracat Bankasından alınacaktır. Krediden önce Bankanın tavsiyesiyle Parsons - Jurden adında bir Amerikan mühendislik firması müşavir firma olarak gösterilmiştir. Mühendislik firması için verilen kredi 15 milyon liradır. Tevsi projesi için ise ayrılan %6 faizli 80 milyon liradır. Müşavir firmanın hesabına göre yenı yapılacak flotasyon tesisleri ancak 182 milyon 645 bin liraya çıkabilecektir. Ve bu miktar 5 Yılllk Plâna da alınmıştir. Ne var ki, müessese aynı tevsiatın

Türk mühendislerinin hazırladığı projeye göre 182 milyon yerine 41 milyon liraya çıkabileceğini ve 80 milyon liralık krediden yalnızca 12 milyon liranın kullanılmasıyla istenilenin elde edilebileceğini tesbit eder ve bu teklif Etibank Yönetim kurulunda da kabul edilir. Kabul edilen şekle göre memleket hem 68 milyon lira daha az borçlanacak hem de tevsiattan toplam 140 milyon liralık bir tasarruf sağlayabilecektir. (*Kanun Benim* TMGT'den)

4— AID'nin istediği her bilgiyi vereceğiz kendilerine, onlar bilgilere göre yeni sömürme plânları hazırlayacaklar.

5— Ebasco Services İnc. firmasının tavsiye ettiği işleri yapacağız. Özür dilerim yaptıracağız.

6— Denizaşırı taşımanın en az yarısını A. B. D. gemileriyle yapacağız. Bunun ne mene bir iş olduğunu önceki örnekte açıklamıştık.

7— Dışardan satın alacağımız malları A. B. D.'den satın alacağız.

8— Bu malların ulaşım sigortalarını Amerikan şirketlerine yaptıracağız ki adamlara iş çıksın. Varsın biz ödeyelim, düşünen kim!

9— Tanrı korusun bir de bunlardan ve de başka şartlardan birini yerine getirmezsek (!) yardım hemen duracak, işler yarım kalacak. Elimize geçmemiş mallar AID'nin olacak

10— En korkunç da ; Türkiye Cumhuriyeti ile A. B. D. arasında yapılmış herhangi bir antlaşmanın herhangi bir şartını yerine getirmezsek (örnek Kısım 3.1. e)'de söylendiği gibi AID bizim ekonomik sınırlarımızı da öğrenmek ister, biz de bunları sana bildiremeyiz, yeter artık dersek: ödemeler durur, mallar AID ye kalır. Tabii bu şart AID'yle yapılmış bütün diğer antlaşmalar da bulunduğu için; bir yerde mızıkçılık etmeğe kalkarsak bütün yardımları durdurabilirler. Ve de bütün yatırımlarımız aksar. Biz de bu kadarına dayanamıyacağımız için DİRENEMEYİZ.

SONUÇ

Verdiğimiz iki örnekten şu sonuçları çıkarabiliriz:

Aldığımız her yardımı yüksek faizlerle geri ödememizden başka, fazladan yaptığımız harcamalarla Amerikan şirketlerine, Amerikan Ekonomisine kendi zararımıza iş alanı açmakta antlaşmalara konan maddelerle bütün sırlarımızı Amerıka'nın hizmetine vermekte, gittikçe daha fazla onların AĞINA düşmekte ve de çok büyük zorlukları göze almadan hiç bir şeye hayır diyememekteyiz.

Yardım - Emperyalizm

Emperyalist ülkelerle diğer az gelişmiş ülkeler arasındaki ekonomik bağları incelediğimizde, yardımların, daha doğrusu yeni sömürgeciliğin bütün iç yüzünü iyice görmekteyiz. Bu hal Lâtin Amerika ülkelerinde daha da belirgindir. Yardım maskesi altında gelişmekte olan yeni sömürgecilik şu safhalardan geçmektedîr.

1— Yardım diye verilen paralar aslında tamamen yardım değil, borçtur. Tablo VI.

Tablo VI

Ülke Grupları	Yıl 1959		Yıl 1960	
	Kamu bağışlarının ve kredilerinin sağladığı net girişler %	Faizlerin ve temettülerin net çıkışları %	Kamu bağışlarının ve kredilerinin sağladığı net girişler %	Faizlerin ve temettülerin net çıkışları %
Afrika	9.6	9.5	4.0	11.0
Lâtin Amerika	10.8	15.2	13.9	15.6
Güney Doğa Asya	22.5	3.8	26.1	4.8
Orta Doğu	17.4	21.4	18.0	22.7

Kaynak : *Yoksul Ülkeler. Nasıl Soyuluyor.* P. J.

Üçüncü Dünya'uın tümü bakımından faiz ve temettü olarak çıkışların, kamu bağışları, kamu borçları ve özel yatırımlardan (yardımlardan) fazla olduğunu göstermektedir. Üstelik bu farklar artmaktadır. Güney Doğu Asya özel politik nedenlerle emperyalizm tarafından geçici bir süre için himaye edilmiştir.

2— Yardımlar, az gelişmiş ülkelerin ekonomilerini etkileyecek, onlara refah sağlayacak nitelik ve nicelikte değildir. Bu, gelişmiş ülkelerde fert başına yıllık 7 dolar olup, az gelişmiş ülkelerde fert başına yılda ancak 3 dolarlık bir toplama erişmektedir. Fert başına 3 dolar olarak hesap edilen bu paralar, bir kaç yerli iş birlikçinin cebine girmektedir. Kaldı ki: halk, bu nasiplenmediği 3 dolardan 1 dolarını ödemeğe mecburdur, çünkü, 3 doların 2 doları yardım, 1 doları borç olarak verilmektedir.

3— Emperyalist ülkeler yardımlarını, engellenmiş ülkelere, onların ekonomilerini kontrol altında tutabilecekleri şekilde yapmaktadırlar. Bu yatırımların kullanılacağı kesimde, yardımı verenler (devlet, özel sektör, yardımlaama örgütleri) tarafından tesbit olunmaktadır.

4— Emperyalist ülkeler, kontrolleri altına aldıkları ülkeleri tek tip üretime yöneltmektedirler. (Endüstride, tüketim malları üretimi, tarımda ise tek ürün, kakao veya kauçuk veya kahve veya şeker v. s.) Bunu yardım koşulları çerçevesinde, hukukî ve başarılı yollara sokuyorlar ve uyguluyorlar. (Yurdumuzda son zamanlarda gelişen renkli gazoz imalatı ve buğ-

day yerine şeker pancarı üretiminin geliştirilmesi bunlara birer örnektir. Buğday yerine şeker pancarı ekimi miğdemizden onlara bağlanmamızı sağlamıştır. Samsun limanına çıkan on bin ton buğday bayram şenliğiyle karşılanmıştır. İşin iç yüzü bizi (gayet dostane;) açlıkla terbiye etmek yoluna gitmiş olmalarıdır.

Tablo VII. Engellenmiş ülkelerin ekono-

Tablo VII.

(Ülkelerin toplam ihracatlarındaki önemli ürünlerin payları gösterilmektedir)

Ülkeler	Ürünler	İhracat payları %
Hindistan	Çay	53
Malejya F.	Kauçuk	70
Tayland	Pirinç, Kauçuk	97
Irak	Ham Petrol	100
Fas	Fosfat, Narenciye, Sebze, Madenleri.	86
Kongo-Leopoldville	(1959: Maden Cev, Kahve, Pamuk, Kauçuk	88
Angola	Kahve, Elmas, Öd Ağacı	97
Gona	Kakao	65
Arjantin	Hayvan Ürünleri, Yün'	87
Brezilya	Kahve	56
Şili	Bakır Cevheri	65
Kolombiya	Kahve	71
Bolivya	Kalay	60
Kostorika	Muz	60
Venejuella	Petrol	95
Dominik	Şeker	60

Kaynak : *Yoksul Ülkeler Nasıl Soyuluyor* P. J.

milerinin tek tip üretime mahkum edildiğini açıkça belirtmektedir. Ülke ekonomisi, fiatlar itibariyle tröstlerin emrine girmiş bulunmaktadır. Ülke bu fiatları kabul etmeyecek olursa, engellenmiş ülkeleri açlık beklemektedir.

Buna karşılık kapitalist ülkelerin ekonomileri çeşitli üretime, özellikle, mamül ürünler, donatım ve ulaştırma araçları, işlenmiş petrol kimya ürünleri vs. dayanmaktadır. Bunlar gelişmeye muhtaç ekonomilerin temel maddeleridir. Bu yüzden yardım almaya yönelen ekonomiler tröstlerin kucağına düşmektedirler.

5— Engellenmiş ülkelerin (ekonomilerini yukarda belirttiğimiz yollarla) bu duruma soktuktan sonra, mübabele hadlerini kendi lehlerinde arttırarak emperyalist soygunu yoğunlaştırmışlardır. Bunun sonucu olarak da onları siyasal yönden de kendilerine bağlamışlardır.

Tablo VIII. Ekonomileri engellenmiş ülkelerin dış ticaret dengelerinin gittikçe bozulduğunu (aleyhlerine) göstermektedir. Bu durum tröstlerin, (ham madde ve besin maddeleri ile kendi fabrikasyon mallarının) fiatları istedikleri seviyede tutabilmelerinden ileri gelmektedir. "Üçüncü Dünya ülkelerinin mübadele hadleri 1950 düzeyinde dengeye kavuşsaydı, ihracatlarının 1960 satın alma gücü 2 milyar 300 milyon dolar fazla olacaktı" (*Etüde sur Lee economine mun diale* 1962)

Tablo VIII

Ülke Grupları	Mübadele Hadleri 1962 (1950 = 100)	İhracatların Yüzdesi Olarak Ticaret Dengesi		
		1950	1955	1962
Az gelişmiş ülkelel Topluluğu	88	+ 10	— 3	— 8
Lâtin Amerika Cumhur.	79	+ 17	+ 6	+ 4
Afrika	90	— 13	— 21	— 12
Uzag Doğu	92	+ 13	— 7	— 35
Batı Asya	95	+ 22	+ 26	+ 29

Kaynak . Yoksul Ülkeler Nasıl Soyuluyor. P. J.

Bu safhaların sonucu, emperyalist yardımların iç yüzünü ortaya koymaktadır. Şöyle ki: 1950 - 1960 arasında (1) A. B. D. kamu fonlarında 23 milyar dolar çıkış, 19 milyar dolar giriş kaydedilmiştir. Aynı sürade 20 milyar dolarlık özel yatırım çıkışlarına karşılık, 25 milyar dolar giriş temin edilmiştir. Açıkca görülüyor ki, yardım, verdiğinden çok alan bir bağlama unsurudur. Hele de özel yatırımlar şeklinde olursa bu daha da yoğunlaşmaktadır.

"1950 - 1955 arasında (2) A. B. D. Lâtin Amerika'ya yaptığı 2 milyar dolarlık yatırıma karşılık 3,5 milyar dolarlık kâr sağlamıştır. 1957'de 775 milyon dolar kâr sağlamış bunun ancak 200 milyon dolarını yatırmıştır. Böylece bir yılda 5,75 milyar T. L. emperyalistlerin cebine girmiştir. Son 7 yılda Lâtin Amerika'nın kaybı ise 26,79 milyar T. L. dır. (Türkiye bütçesinin iki misli).

1. *Yağma edilen Kota Carlos F.*
2. *Aynı Eser*

Soygun, dolaysız yabancı yatırımlar bölümünde ise, özellikle bir ağırlık taşımaktadır. Bunlar yabancı şirketlerin lehlerinde bir takım anlaşma koşulları ile geldiğinden (Kurumlar vergisi alınmaz, amorti edinceye kadar doğru dürüst vergi alınmaz. Petrol de üstelik memleketimizde olduğu gibi tükenme payları verilir bu yatırımlara) bunların kârları devletlerin verdikleri kredi ve borçların kârlarını kat kat geçmektedir. Kurulan tesisler bulundukları ülkeye bırakıldıkları zaman ise bu ülke, ürünlerin yapımı ve satışı üzerinden vergi ödemek zorunda bırakılmaktadır. Örneğin: Hindistan, İsviçre firması Erlika'ya lâta satışı ve yapımı lişansına karşılık 1 milyon 300 bin rupi (2 milyon 457 bin T. L.) ödemek ve perakende satış kârı üzerinden de bir miktar faiz vermek zorunda kalmıştır. Bu dolaysız yatırımlarla sağlanan kârlar yılda %20-25 civarındadır.

Tablo IX. 1961 yılında görünmez kalem itibariyle gelişme halindeki ülkelerin dış hasılat ve ödemelerinin yapısını göstermektedir. Ülkelerin, emperyalist ülkeler tarafından soyulmasında dolaysız yatırımların ne büyük rol oynadığı görülmektedir. Engellenmiş ülkelerin dolaysız özel yatırım kâr ve temettülerden dışarıya transferleri bu ülkelere gelenden 18 kere daha çoktur.

Bir bakanlığa bağlı yatırımların faiz ve transferleri ise engellenmiş ülkelere olan yeni yatırımların 2.3 katıdır.

Görülüyor ki dolaysız yatırımlar en iyi soygun aracıdırlar.

Rakamların ortaya koyduğu bu gerçek karşısında A. P. nin halâ (yabancı sermaye, özel sektörden özel sektöre yardım) diye direnmelerini A. P. sorumluları hangi mantığa sığdırıyorlar bilemiyoruz.

Tablo IX

	Gelişmiş halindeki Ülkelere Dknüş. (yeniden — yatırımlar hariç)	Gelişme halindeki ülkelerin ödemeleri	Denge	2— 1 İlişkisi
1. Dolaysız özel yatırımlar	141,4	2.509,1	— 2.367,6	+ 18 kere
2. Öteki özel yatırımlar (özellikle bir bakanlığa bağlı olanlar)	372,4	866,0	— 493,6	+ 2,3 kere
3. Devlet Kredi ve Borçları	1.115,0	680,2	+ 434,8	— 0,6 kere
Toplam	1.628,8	4.055,2	2.426,4	2,5 kere

Hakkını aramaya kalkan toplumlarda yılda bir, halka karşı ihtilâller yapılmasının nedeni yukardaki rakamlarda değerini bulur. Emperyalizm bir yandan Çombeler yetiştirir, halkını satan, halkına kan kusturan Çombeler. Her ülkede bol bol bulunur böyle Çombeler. Diğer yandan soyulur, sömürülür fakir halkların millî kaynakları. (Bu ülkelerin halkları uyanırsa bu da silâh tröstlerinin işine gelir. Sonunda emperyalizm iflâs etse bile. (Jhonson özel sektör toplantısına telefonla, "Vietnam'da savaş sürdükçe biz huzur içindeyiz") der. İşte yardım denen yeni sömürgeciliğin iç yüzü. İşte bunların sonuçları Küba, Kongo, Dominik, Cezayir, Vietnam, Lâtin Amerika v. b.

Ve Küba ve Cezayir ihtilâlleri.

Petrol - Orta Doğu - Kıbrıs

Tahir ÖNGÖR

20. Yüzyılda, sanayileşmiş toplumların damarlarındaki kan gibidir petrol. Kendisinden yüzlerce çeşit ürün elde edilen petrol, bir çok sanayinin örneğin plâstik sanayiinin ve başkalarının temel maddesi durumundadır. Daha da önemli olarak sanayinin ve ulaşımın biricik gıdası, enerjinin de büyük bir kısmı petrolle karşılanmaktadır. 1962 yılında bütün dünyada tüketilen toplam enerjinin %52 si petrolden sağlanmıştır. Üstelik petrolün bu önemi azalmamakta tam tersine artmaktadır. 1959-62 yılları arasında dünya enerji tüketimi %18 artmış, ancak bu artışda petrolün hissesi yükselirken kömürünki düşmüştür. Bu Avrupa için çok daha belirgindir. OECD Avrupa bölgesinde 1959-62 yılları arasında enerji tüketimi yılda %6.8 artarken petrol tüketimi %15.5 artmıştır. Yani petrol tüketimi enerji tüketiminden daha hızlı artmıştir, dolayısiyle petrolün de önemi artmıştır. Bu önem gelecekte daha da artacaktır. Örneğin, Avrupa'nın altı sanayi ülkesinde petrol tüketimi toplam enerji tüketiminin 1960'da %27 sini tutarken 1970'de %45-48'ini, 1975'de de %52 sini karşılıyacaktır.

Görülüyor ki, gelişmiş sanayici, kapitalist ülkelerde petrolün önemi büyük bir hızla artmaktadır.

Peki bu ülgeler kendilerine bu kadar gerekli olan petrolü kendi ülkelerinden mi çıkarıyorlar? Hayır. Yukarda verdiğimiz örneği tamamlayalım ; Avrupanın altı sanayi ülkesin de tüketilen petrolün 1960'da %22'si yerli petrol iken 1970'de bu oran %15 olacak, 1975'de ise %10 olacak tüketilen petrolün içinde yerli petrolün payı.

Ne oluyor? Bir yandan bu ülkelerin petrol ihtiyacı artarken biryandan da bu artan ihtiyacın başka ülkelerden karşılanması gerekiyor. Demek ki Avrupa ülkeleri kendi ülkeleri dışında başka ülkelerde emin, ucuz ve bol petrol kaynaklarını kontrol altında tutmak zorunda. Aynı şey Amerika içinde söz konusu. Amerika da kendi pahalıya mal olan petrol kaynaklarını bırakıp daha ucuz alanları kapatmak yolunu tutuyor. (Örnek: Amerikan üretimi 1945'de dünya üretiminin %66'sı iken 1962'de %32'ye düşüyor, 1964'de ise %29)

Böylece petrol dünya hakimiyetinin anahtarı oluyor. Petrol kaynaklarını kontrolü altına alan dünyaya hakim oluyor. Bir büyük savaştır sürüyor.

Bu savaşın içinde Orta-Doğu'nun yeri ne? Buna bir bakalım.

— Dünyada bilinen petrol kaynaklarının %61'i Orta-Doğudadır.

— Orta-Doğu petrol kaynakları dünyanın en verimli kaynaklarıdır. Başlangıçtan bugüne kadar yalnız 1600 kuyu açılmıştır. (Amerikadan bin defa az). Yıllık ortalama kuyu verimi 200 000 ton olup İran'da yılda 1 000 000 tonu geçen verimde kuyular bile var. Bu verim Amerika'da 600 ton Venezuella'da 15 000 ton.

— Orta-Doğu'da arama masrafları çok düşük.

— Bu sebeplerden ötürü Orta-Doğu'da petrol çok ucuza mal olmakta. örnek 1963'de Amerika'da 27-37 derecelik petrolün varili 2,6-3,1 dolardır. Orta Doğu'da daha iyi 34-42 derecelik petrolün varili 1,7-2,1 dolardır.

— Dolayısıyla Orta Doğu petrolleri çıkarana büyük kâr bırakıyor. Örnek 1956-60 yılları arasında İran, Irak, Katar ve Suudî Arabistan'ın petrol şirketlerine sağladığı kâr ortalama %66 iken, bu kâr Vevezuella'da %20'dir.

Baştan söylediklerimizle şimdi söylediklerimizi yan yana getirirsek kapitalist ülkelerin

Orta Doğu'ya el atmaları onlar için yaşama şartı oluyor. Ve de öyle olmuş. 1918'de dünya petrolünün yalnız %1,5'ini çıkaran Orta Doğu Amerikan, İngiliz, Hollanda ve Fransız firmaların kontrolünde 1964 yılında dünya petrol üretiminin %25,8'ini çıkaracak durama erişmiş. Evet Orta Doğu petrollerini kontrolunda tutanlardan iki büyük İngiliz şirketinden British Petroleum Kuveyt'te %50, İran'da %40, Irak ve Katar'da %23,75, Abu-Dhabide %23,75 ve denizdeki petrolün'de %50 paya sahiptir. Öbür şirket Royal Dutch-Shell ise Kuveyt'de denizden çıkan petrolün %100'üne, İran'da %41, Irak'da, Katarda ve Abu-Dhabi'de % 23,75 paya sahiptir. Suudî Arabistan petrolleri de Amerikan şirketlerinin kontrölü altında olunca tablo tamamlanıyor.

Şimdi, dünya pazarında satılan petrolün %55'ini Ortak Pazar ihtiyacının %55,5'ini, İngiltere'nin ihtiyacının %82'sini, Japonya'nın ihtiyacının %75'ini sağlayan Orta Doğu elbette dünyadaki enbüyük kavganın alanı olacaktır. Ve olmaktadır da.

Savaşın büyüğü büyük petrol şirketleriyle uyanan halklar ve onların liderleri arasında olmakta. Bir ikinci fakat gizli savaş da şirketler arasında oluyor.

Bu savaşı sürdürmek için kukla hükümetler kuruluyor. İhtilâller, çıkartmalar yapılıyor. Amerika koca bir filosunu Akdeniz'de tutuyor. İngiltere bir üs zinciri kurmuş. Cebeli Tarık'da Libya'da KIBRIS'da Aden'de ve Hint Denizinde birer askerî üssü var. İşte bu savaşın Orta Doğu petrollerinin tam orta yerinde, üzerinde bir İngiliz üssü bulunan, çevresinde Amerikan donanması dolaşan, içindeyse bağımsızlık, tarafsızlık, barış isteyen iki halk bulunan bir ada KIBRIS.

Ve bizim yöneticilerimiz bu bir araba gerçeği bir yana koymuş, halâ KIBRIS bir TÜRK — YUNAN meselesidir diyorlar ve bunun çözümünü Amerika'dan-İngiltere'den bekliyorlar.

Evet, Kıbrıs'taki TÜRK ve RUM halklarının mutluluğu için bir tek yol var, bu gerçeklerin ışığında aslında dost olması gereken TÜRK ve RUM halklarını yan yana getirmek ve dünyadaki bütün sömürgeciliğe karşı halkların desteğini alıp Kıbrıs'ı PETROL SÖMÜRÜCÜLERİNİN etkisi dışında tutmak, onlardan kurtarmak.

Basından

YORUM

KOMPLO!

KIBRIS konusundaki son gelişmeler, dostlarımızın yeni bir oyunu ile karşı karşıya bulunduğumuzu göstermektedir. Nitekim, Atina'da Makarios'un da katılmasıyla yapılan Kıbrıs-Yunan görüşmeleri sonunda her iki hükümet, Enosis'i önleyecek her türlü çözümyolunu reddeden bir ortak bildiri yayınlamışlardır.

Teşvikçiler

Atina'dan gelen bilgilere göre, bu cür'etkâr çıkış, Amerika tarafından Yunanistan'a empoze edilmiş bulunmaktadır. Amerika Dışişleri Bakanlığı Yunan İşleri Dairesi'ni yöneten ve Johnson'un İnönü'ye mektubunu kaleme almış bulunan Miss Braken, günlerden beri Atina'da Yunan idarecilerini ve son olarak Makarios'u böyle bir bildiriye ikna etmiştir. İngiltere'nin Atina Büyükelçisi Lord Baker de, gerek Yunan Hükümeti'ne gerekse Makarios'a Enosis'çi bildirinin yayınlanması hususunda gereken cesareti vermiştir.

Nasıl direnecek

Öyle görünmektedir ki, Türkiye'yi arkadan vuran Amerika'lı ve İngiliz dostlarımızın hazırladıkları bu komplo neticesinde gerek Yunanistan, gerekse Makarios «Enonis» için ileri bir adım daha atmıştır. Başbakan Demirel, bu gelişme karşısında Millî Güvenlik Kurulu'nu olağanüstü toplantıya çağırmış, toplantıdan sonra da «Bugünlerde her şey olabilir» demiştir. Gerek ekonomik bakımdan, gerekse dış politika bakımından Amerika'ya bağlılığını açıkça göstermiş olan bir iktidarın, Amerika tarafından hazırlanan bu komplo karşısında direnme teşebbüsü, korkarız ki sözde kalacaktır.

(A K Ş A M 6 Şubat 1966)

maddeleri fiatları birinci çeşit dediğimiz enflâsyon biçiminde yükselecektir.

Türkiyede nakdi Ücret Fiat burulması biçimindeki enflâsyon ancak bugünlerden sonra görüleceklerdir.

Kâr enflâsyonu gelişmemiş ülkelerde tâlep ve arz elâstikliği düşük mallarda gözükebilecektir. Bu alanlar da spekülâsyon, stok, karaborsa oyunlarıyla fiatlar daha da yükselecektir. Bu mallar daha çok gıda maddeleri, dar boğazlar yaratan ithâl malları ve bazı inşaat malzemeleridir. Şimdiden açıkça görülüyor ki gıda, ithalât, inşaat maddeleri fiatları nisbî olarak daha süratle yükselmektedir.

KISA DÖNEMLİ ÇARELER

1 — Banknot ve kredi miktarını azaltmak. Ayrıca seçici kredi kontrolüne gitmek; Taksitli satışları kısmak.

2 — Tarım kesiminde radikal bir biçimde ve üretimi de teşvik edici bir vergilemeye gitmek.

UZUN DÖNEMLİ ÇARELER

Sosyal sistemi geri alırsak, ekonomideki azalan randımanları önlemek, nakdi Ücret-Fiat burulmasını durdurmak için yeni sermaye birikimine ve yeni sermaye birikimine ve yeni teknik uygulamalara geçmek; bu yoldan emeğin verimliliği arttırılmış olacaktır. Bununla çatışan tedbirler kısa dönemde enflâsyonu önleyebilir gözükürse de yapısal olarak ekonominin enflâsyona açıklığını ortadan kaldırmaz. Azalan randımanları önleyici radikal çarelerin içinde bulunduğumuz sistemde uygulanabileceğini sanmıyorum.

Halbuki, bu çarelerden biri olarak tarım alanında emeğin verimliliğini arttırmak için Toprak Reformu şarttır.

Enflâsyon ile kalkınma olup, olmayacağını gazetenizde ayrıca açıklayacağım.

AKŞAM 7. 2. 1966

BU AY BASINDA

Türkiye, Mevcut sistemin imkânları ötesinde yaşamak isteyen bir ülkedir

"Mevcut istatistiklere göre şu anda enflâsyon vardır,,

Doç. İdris KÜÇÜKÖMER

Türkiyenin yorganı ayağına kısa gelen bir ekonomisi vardır. Başka bir deyişle mevcut sistemin imkânları ötesinde yaşamak isteyen bir ülkedir. Türkiye Uzun gelen ayak üşüyecek ve rejim sorununu açıklıkla belirleyecektir. Türkiyede mevcut istatistiklere göre şu anda enflâsyon vardır. İktisat dilinde fiatlarda yıllık artış yüzde 3 ya da 4 ü aşınca bunun adı enflâsyondur. Bakan olmak bu tanımı değiştirmez.

Türkiyedeki enflâsyonu izah için şartlara bakalım:

a) Banknot miktarında önemli sayılabilecek bir artış var. b) Kredilerde artış var. c) Paranın dolanım hızında artış var. d) Bu yıl tarımda ürün artışı, nüfus artışına oranla hemen de yok denecek kadar az. e) Tarımda ve ihraç edilebilir mallar üretim kesiminde arz elastik değil, yani fiatlardaki yükselme karşısında hassas değil. f) Dışardan uygun kredi alma imkânları pek sınırlı.

Bu şartlar altında yüzde 7 kalkınma hızı amacı ile ekonomide özel ve kamu kesiminde yapılmak istenilen reel yatırımlar, bu yatırımlara kaynak olabilecek reel iradî ve gayrî iradi tasarruf miktarını ve dışardan alınan kredilerin toplamını aşmaktadır. İşte burada ekonominin mevcut sistem altında imkânlarının üstünde yaşatılmağa yatırımlarla yöneltildiği görülmektedir. Gelişmemiş bir ülke olarak Türkiyede bu şartlar altında fiatlar artmış olmasın da ne yapsındı? Durumu biraz daha açıklamak için fiatlar genel seviyesinin nelere bağlı olduğuna kısaca değinelim :

a) Talep seviyesine

b) Arz alanında randıman durumlarına.

c) Nakdi Ücret Fiat burulmalarına.

d) Firmaların Monopol (Tekel) gücü derecesine.

Aslında (b), (c), (d) enflâsyonun çeşitlerini belirtir. Birinci olarak bir ekonomide randımanların azalan seyir izlemesi ile enflâsyonun olabileceğini görüyoruz. İkinci olarak nakdi ücretlerde Toplu sözleşmelerle yapılan yükseltmeler karşısında firmaların daha yüksek bir arz fiatına razı olmalarıyla fiatları yükseltmeleri ve yükselen fiatlar karşısında tekrar ücret artış ve onu da tekrar fiat artışlarının izlemesiyle enflâsyon meydana gelebilir. Üçüncü bir çeşit enflâsyon az ya da çok tekel gücüne sahip firmalar (Oligopol hali dahil) ilâve üretim maliyeti ile satış fiatı arasındaki farkı, fiatı yükselterek arttırabilirler. Bunu talep elâstikliği düşük olduğu hallerde uygulamak kabildir. Bu kâr enflâsyonudur.

Ekonomik yapısı büyük ölçüde ilkel tarıma bağlı ve nüfusu süratle artan gelişmemiş ülkelerdeki durum azalan randıman enflâsyonu ile izah edebilir. Genellikle böyle ülkelerde üretimi arttırma için yapılan giderler karşısında üretim azalarak artar. Eğer toplam tâlep banknot, kredi tedavül süratindeki artış sonunda yükselirse fiatlar da yükselecektir. Nitekim Türkiyede nüfus artışından çok geride artan tarım ürünleri fiatları para, kredi miktarı artmamış olsaydı dahi yükselecekti. Kaldı ki, bu etkenler de katılınca özellikle gıda

Devamı sayfa 21 de